

Πεδίο πολιτικής

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Αειφόρος Ανάπτυξη, Στρατηγική Λισσαβόνας, πολιτική για το περιβάλλον, την αλλαγή του κλίματος και την ενέργεια

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗ

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, οφείλουμε να υιοθετήσουμε ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης για τη χώρα. Ένα πρότυπο ανάπτυξης που υπηρετεί τον άνθρωπο και τις πραγματικές του ανάγκες. Η πράσινη ανάπτυξη, αυτή που σέβεται το περιβάλλον και το αντιμετωπίζει ως αναπτυξιακό απόθεμα είναι η μόνη εφικτή και βιώσιμη λύση για τον τόπο.

Οι αλληπάλληλες κρίσεις – επισιτιστική, ενεργειακή, χρηματοπιστωτική, εντείνονται ενώ παράλληλα εξελίσσεται και η περιβαλλοντική κρίση. Η αντιμετώπισή της μπορεί να αποτελέσει διέξοδο και από την κοινωνικοοικονομική κρίση.

1. Η δράση της ΕΕ για το περιβάλλον

I. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Εισαγωγή

Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος επιδεινώνεται με σταθερούς ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες. Κάθε χρόνο παράγονται στην Ευρώπη περίπου 2 δισεκατομμύρια τόνοι αποβλήτων και ο αριθμός αυτός αυξάνεται κατά 10% ετησίως. Κατ' έτος η ΕΕ «παράγει» πάνω από 1,8 εκατομμύρια τόνους απόβλητα, εκ των οποίων 40 εκατομμύρια τόνους επικίνδυνα απόβλητα. Σύμφωνα με τους ειδικούς, η ποσότητα αυτή αναμένεται να αυξηθεί πάνω από 40 % έως το 2020. Οι κύριες πηγές αποβλήτων είναι η γεωργία, ο κατασκευαστικός τομέας, η βιομηχανία, ο μεταλλευτικός τομέας και οι αστικές ζώνες. Η αποθήκευση των εν λόγω αποβλήτων δεν αποτελεί βιώσιμη λύση και η καταστροφή τους δεν είναι ικανοποιητική λόγω των απορρίψεων που προκύπτουν και των ρυπογόνων υπολειμμάτων υψηλής συγκέντρωσης.

Το νερό θεωρείται ένας από τους πλέον εν αφθονία πόρους του πλανήτη: πράγματι, οι θάλασσες και οι ωκεανοί καλύπτουν το 70% της επιφάνειας του πλανήτη και παράγουν περί τα τρία τέταρτα του οξυγόνου που αναπνέουμε. Ωστόσο, μόνο το 1% του νερού που χρησιμοποιείται άμεσα τόσο από τον άνθρωπο, όσο και σε πολυάριθμες ανθρώπινες δραστηριότητες δημιουργεί σημαντική πίεση στον εν λόγω πόρο. Το μολυσμένο νερό, όποια και αν είναι η πηγή της ρύπανσης, επιστρέφει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο περιβάλλον, και επομένως ενδέχεται να προκαλέσει βλάβη στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον.

Υπολογίζεται ότι η ευρωπαϊκή ήπειρος φιλοξενεί πάνω από 200.000 είδη ζώων και φυτών. Πρόκειται για έναν αριθμό σχετικά μικρό εν συγκρίσει με άλλες περιοχές του κόσμου, αλλά η αναλογία των απειλούμενων ειδών εδώ είναι πολύ σημαντικότερη από ότι αλλού. Η αύξηση της αστικοποίησης και των υποδομών, η υπερεκμετάλλευση των πόρων, η ρύπανση κάθε είδους και η εισαγωγή εξωτικών ειδών στα οικοσυστήματα βλάπτουν σε μεγάλο βαθμό τη βιοποικιλότητα. Έτσι, στο σύνολο της ευρωπαϊκής ηπείρου, απειλείται το 42% των θηλαστικών, το 15 % των πτηνών και το 52 % των ιχθύων γλυκού νερού. Άλλωστε, 1.000 περίπου είδη φυτών απειλούνται σοβαρά ή τελούν υπό εξαφάνιση. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, το οποίο εγκρίθηκε το 2002, έθεσε ως έναν εκ των κύριων στόχων του την προστασία της βιοποικιλότητας.

Το κλίμα μεταβάλλεται. Υπάρχει ευρεία συναίνεση μεταξύ των επιστημόνων ως προς τα αίτια των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, τα οποία αποδίδονται πρωτίστως στις ανθρώπινες δραστηριότητες. Οι εν λόγω εκπομπές και η συνεχής αύξησή τους ευθύνονται για αύξηση των θερμοκρασιών, η οποία αναμένεται να συνεχιστεί τις επόμενες δεκαετίες, φθάνοντας σε επίπεδα περίπου + 1,4° Κελσίου έως + 5,8° Κελσίου στο σύνολο του πλανήτη μέχρι το 2100, σε σύγκριση με τις θερμοκρασίες του 1990, σύμφωνα με τη διακυβερνητική ομάδα των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος.

Βάσει διενεργηθείσας ανάλυσης των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος και του κόστους και των οφελών που θα προέκυπταν από την ανάληψη δράσεως στον τομέα αυτόν, η Επιτροπή εκτιμά ότι ορισμένα στοιχεία θα έπρεπε να ενσωματωθούν στη μελλοντική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) εις ό,τι αφορά την αλλαγή του κλίματος.

Σημειώνεται επίσης δραματική αύξηση των εκπομπών CO₂ από τα νοικοκυριά και τις μεταφορές και αύξηση της κατανάλωσης ρυπογόνων μορφών ενέργειας.

Οι φυσικές καταστροφές (πλημμύρες, έντονη ξηρασία, πυρκαγιές) πολλαπλασιάζονται και αποτελούν την αιτία πολύ σημαντικών καταστροφών του φυσικού περιβάλλοντος και των ανθρώπινων υποδομών. Παράλληλα, αυξάνεται ετησίως και η ανάλωση πόρων.

Η ποιότητα ζωής του ευρωπαϊκού πληθυσμού, ιδιαίτερα στις αστικές ζώνες, γνωρίζει ραγδαία υποβάθμιση (ρύπανση, ηχητικές οχλήσεις) και πλήττεται η ανθρώπινη υγεία με πολλαπλασιασμό των ασθενειών που συνδέονται με τη ρύπανση του αέρα.

Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα είναι η διαχείριση των αποβλήτων. Παρά το γεγονός ότι στόχος αποτελεί η πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων, η ανακύκλωση, η ανάκτηση ενέργειας και η ασφαλής διάθεσή τους το μέσο ποσοστό ανακύκλωσης των οικιακών αποβλήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να μην υπερβαίνει το 26% (παρουσιάζει τεράστιες διακυμάνσεις από τη μία χώρα στην άλλη, από 8% έως 63%), ενώ για τα επικίνδυνα απόβλητα, το μέσο ποσοστό ανακύκλωσης κινείται γύρω στο 27%. Η τάση είναι αυξητική, όπως και για την ανακύκλωση αποβλήτων συσκευασίας.

Το μέσο ποσοστό αποτέφρωσης οικιακών αποβλήτων είναι 23%. Ωστόσο, η αποτέφρωση παραμένει λιγότερο χρησιμοποιούμενη επιλογή, σε σύγκριση με την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση. Η υγειονομική ταφή των οικιακών αποβλήτων εξακολουθεί να αποτελεί τη λύση που επιλέγουν πολλά κράτη μέλη. Αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο 45%. Η τάση είναι φθίνουσα. Το μέσο ποσοστό υγειονομικής ταφής για τα επικίνδυνα απόβλητα είναι 22%.

Η ιεράρχηση των αρχών διαχείρισης ειδικά για τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια (αναγέννηση, καύση και ασφαλής καταστροφή/απόρριψη) δεν τηρείται επαρκώς. Επικρατούσα επιλογή για τη διαχείρισή τους εξακολουθεί να αποτελεί η καύση, η δε αναγέννηση παραμένει πολύ σπάνια στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένδεκα κράτη μέλη εφαρμόζουν παρεκκλίσεις από την εφαρμογή ειδικών φόρων κατανάλωσης για τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια που χρησιμοποιούνται ως καύσιμα. Η πρακτική αυτή αντιβαίνει προς την προτεραιότητα που δίδεται στην αναγέννηση, διότι προάγει την καύση. Το μέσο ποσοστό συλλογής των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων αυξήθηκε κατά την περίοδο αναφοράς. Παρ' όλα ταύτα, το 20% των εν λόγω ορυκτελαίων εξακολουθεί να υφίσταται παράνομη καύση ή παράνομη απόρριψη.

II. ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Θόρυβος, ύδατα κολύμβησης, σπάνια είδη και μέτρα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης: αυτά είναι μερικά από τα πεδία που καλύπτει το εκτεταμένο νομοθετικό πλαίσιο που έχει θεσπίσει η ΕΕ κατά τη διάρκεια δεκαετιών. Βάσει της νομοθεσίας, που αποσκοπεί κυρίως στη θέσπιση προτύπων για τους ρύπους που σχετίζονται με την υγεία, οι χώρες της ΕΕ

οφείλουν να παρακολουθούν μια σειρά διαφορετικών ρύπων και να λαμβάνουν μέτρα σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων ασφαλείας.

Μια από τις τελευταίες προσπάθειες της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα ήταν η θέσπιση, το 2008, δεσμευτικών ορίων στις εκπομπές λεπτών σωματιδίων γνωστών ως PM_{2.5}. Τα μικροσκοπικά αυτά σωματίδια, που εκλύονται από αυτοκίνητα και φορτηγά, μπορούν να προκαλέσουν αναπνευστικές παθήσεις. Βάσει της νέας νομοθεσίας, που θα αρχίσει να ισχύει το 2011, οι χώρες της ΕΕ οφείλουν να μειώσουν την έκθεση στα λεπτά σωματίδια στις αστικές περιοχές κατά 20% κατά μέσο όρο (με βάση τα επίπεδα του 2010).

Στόχος, η προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος

Η ΕΕ διαθέτει μερικά από τα αυστηρότερα περιβαλλοντικά πρότυπα που αναπτύχθηκαν επί σειρά δεκαετιών για την αντιμετώπιση διαφόρων προβλημάτων. Σήμερα, βασικές προτεραιότητες είναι η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η μείωση των προβλημάτων υγείας που προκαλούνται από τη ρύπανση και η πιο υπεύθυνη χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων. Οι προτεραιότητες αυτές, αν και στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος, μπορούν να συμβάλουν και στην οικονομική ανάπτυξη με την προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η προστασία του περιβάλλοντος αναδεικνύεται ως μία από τις κυριότερες προκλήσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η Ευρώπη. Η Κοινότητα δέχθηκε έντονες κριτικές επειδή ευνόησε την οικονομία και την ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών, αποδίδοντας μικρότερη σημασία στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Σήμερα, αναγνωρίζεται ότι το ευρωπαϊκό μοντέλο ανάπτυξης δεν είναι δυνατόν να στηρίζεται στην εξάντληση των φυσικών πόρων και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Σήμερα αναγνωρίζεται διεθνώς ότι η προστασία του περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για την ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών και όλες οι προσπάθειες συγκλίνουν στο συνδυασμό της προστασίας του περιβάλλοντος με τη συνεχιζόμενη οικονομική μεγέθυνση, με τρόπο που μακροπρόθεσμα θα εγγυάται την αειφορία.

Η περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ύπαρξη υψηλών περιβαλλοντικών προτύπων τονώνει την καινοτομία και τις εμπορικές ευκαιρίες. Η οικονομική, η κοινωνική και η περιβαλλοντική πολιτική είναι στενά συνυφασμένες μεταξύ τους.

Η προστασία του περιβάλλοντος του πλανήτη μας δεν είναι έργο μόνο των κυβερνήσεων. Χρειάζεται αποτελεσματική δράση για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και, ταυτόχρονα, τη διατήρηση της φύσης και την καταπολέμηση προβλημάτων όπως η αλλαγή του κλίματος. Η δράση αυτή προϋποθέτει συνεργασία και σύμπραξη σε όλο το κοινωνικό φάσμα, καθώς και στον διεθνή χώρο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πείρα σχεδόν 30 ετών στην άσκηση πολιτικής και στην εφαρμογή μέτρων για τη διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς μας. Έχει να επιδείξει σημαντικές επιτυχίες, αλλά χρειάζονται ακόμη πολλά για να εξασφαλιστεί ένα πιο καθαρό και υγιεινό περιβάλλον στους ευρωπαίους πολίτες, στα παιδιά τους και στις μελλοντικές γενεές.

II.1. Ιστορικό της ευρωπαϊκής δράσης σε θέματα περιβάλλοντος

Οι πρώτες κοινοτικές δράσεις ξεκίνησαν το 1972, εγγεγραμμένες σε 4 διαδοχικά προγράμματα δράσης και υιοθετούσαν μια κάθετη και τομεακή προσέγγιση των οικολογικών προβλημάτων. Κατά την περίοδο αυτή, η Κοινότητα θέσπισε περίπου 200 νομοθετικές πράξεις, κυρίως για τον περιορισμό της ρύπανσης, μέσω της θέσπισης ελάχιστων προτύπων, ιδιαίτερα σε θέματα διαχείρισης αποβλήτων, ρύπανσης των υδάτων και του αέρα. Ωστόσο, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος συνεχιζόταν.

Η ευαισθητοποίηση του κοινού μπροστά στους κινδύνους που συνδέονται με τα παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα οδήγησε στην υιοθέτηση μιας πιο συντονισμένης σε ευρωπαϊκή και διεθνή κλίμακα προσέγγισης.

Η κοινοτική δράση για το περιβάλλον αναβαθμίστηκε κυρίως μετά την Συνθήκη του Άμστερνταμ, με την ενσωμάτωση στους στόχους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης και με την ανάδειξη της υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος σε μία από τις απόλυτες προτεραιότητες.

Το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, «Προς μια αειφόρο ανάπτυξη», θέσπισε τις αρχές της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την περίοδο 1992-2000 και σηματοδότησε την αρχή μιας οριζόντιας κοινοτικής δράσης, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους ρυπογόνους παράγοντες (βιομηχανία, ενέργεια, τουρισμός, μεταφορές, γεωργία).

Η εγκάρσια αυτή προσέγγιση της πολιτικής για το περιβάλλον επιβεβαιώθηκε, σε συνέχεια Ανακοίνωσης του 1998, με την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις πολιτικές της Ένωσης, που κατέστη υποχρεωτική για τα θεσμικά όργανα της Κοινότητας και έκτοτε αποτελεί αντικείμενο διαφόρων κοινοτικών νομοθετικών πράξεων, ιδίως στους τομείς της απασχόλησης, της ενέργειας, της γεωργίας, της συνεργασίας για την ανάπτυξη, της ενιαίας αγοράς, της βιομηχανίας, της αλιείας, της οικονομικής πολιτικής και των μεταφορών.

Τον Ιούνιο του 2001 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ συμφώνησε στην Ανακοίνωση της ΕΕ για μία Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη, όπου καθορίζονται οι στόχοι για μακροπρόθεσμη αειφόρο ανάπτυξη, οι οποίοι εστιάζονται κυρίως στην αλλαγή του κλίματος, τις μεταφορές, την υγεία και τους φυσικούς πόρους.

Η ΕΕ υιοθέτησε, το 2002 [το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον \(ΠΔΠ\)](#), μια νέα περιβαλλοντική στρατηγική που περιγράφει τις προτεραιότητες για δράση σχετικά με το περιβάλλον τα προσεχή χρόνια. 'Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, οι επιλογές μας θέτουν τέσσερις βασικούς τομείς προτεραιότητας για δράση:

- αλλαγή του κλίματος
- φύση και βιοποικιλότητα
- περιβάλλον και υγεία
- αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων και διαχείριση αποβλήτων

Αναζητεί, επίσης, τρόπους για συμμετοχή των πολιτών και άλλων συναφών φορέων στη διαδικασία χάραξης πολιτικής και στη λήψη αποφάσεων με βάση την ορθή επιστημονική τεκμηρίωση.

<http://www.europa.eu.int/comm/environment/air/index.htm>

Το 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον, στη συνέχεια, που εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2002, καθόρισε τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έως το 2010 με ιδιαίτερη βαρύτητα σε τέσσερεις τομείς: αλλαγή του κλίματος, φύση και βιοποικιλότητα, περιβάλλον και υγεία, διαχείριση φυσικών πόρων και αποβλήτων. Για την επίτευξη αυτών των προτεραιοτήτων προωθείται η βελτίωση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, η συνεργασία με την αγορά και τους πολίτες, και η βελτίωση της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις άλλες κοινοτικές πολιτικές.

Επτά θεματικές στρατηγικές της ΕΕ

Το έκτο πρόγραμμα δράσης στηρίζεται σε επτά θεματικές στρατηγικές για τη ρύπανση του αέρα, το θαλάσσιο περιβάλλον, την αειφόρο χρήση των πόρων, την πρόληψη και ανακύκλωση των αποβλήτων, τα φυτοφάρμακα, την ποιότητα του εδάφους και το αστικό περιβάλλον, που στοχεύουν στον εξορθολογισμό και τον εκσυγχρονισμό. Έτσι, πολλές επιμέρους νομοθετικές πράξεις εγκαταλείπονται σταδιακά υπέρ ενός πιο ευέλικτου νομοθετικού και στρατηγικού πλαισίου.

Για την αντιμετώπιση πιο εξειδικευμένων περιβαλλοντικών προβλημάτων με τον πιο οικονομικά αποδοτικό τρόπο, η ΕΕ θα υιοθετήσει επίσης [επτά θεματικές στρατηγικές](#):

1. Ατμοσφαιρική ρύπανση
2. Πρόληψη και Ανακύκλωση Αποβλήτων
3. Προστασία και Διαφύλαξη του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος
4. Έδαφος
5. Αειφόρος Χρήση Φυτοφαρμάκων
6. Αειφόρος Χρήση Πόρων
7. Αστικό Περιβάλλον

Κάθε στρατηγική βασίζεται σε ενδεδειγμένη έρευνα και επιστημονική τεκμηρίωση, και θα θέσει σαφείς περιβαλλοντικούς στόχους που θα πρέπει να επιτευχθούν έως το 2020.

http://www.europa.eu.int/comm/environment/newprg/strategies_en.htm

Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντων

Ένα νεωτεριστικό στοιχείο, που αξίζει να τονιστεί, είναι η ολοκληρωμένη πολιτική για τα προϊόντα, η οποία αποσκοπεί στην ανάπτυξη μιας περισσότερο οικολογικής αγοράς προϊόντων, με την προώθηση προϊόντων με λιγότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους.

Μέσα και εφαρμογή

Για την εφαρμογή της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) διαθέτει ένα φάσμα χρηματοδοτικών και τεχνικών μέσων, το οποίο διευρύνθηκε παράλληλα με την ανάπτυξη της εν λόγω πολιτικής. Το κύριο χρηματοδοτικό μέσο είναι το Πρόγραμμα LIFE, το οποίο διασφαλίζει συγχρηματοδότηση για δράσεις υπέρ του περιβάλλοντος στην ΕΕ και σε ορισμένες τρίτες χώρες, καθώς επίσης πολλές δυνατότητες προσφέρονται από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και από τα εθνικά μέτρα, είτε μέσω κρατικών επισχύσεων, είτε της προσφυγής σε περιβαλλοντικούς φόρους.

Η ΕΕ προσπαθεί επιπλέον να προωθήσει τη συμμετοχή των οικονομικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος, χάρη σε μέτρα όπως το οικολογικό σήμα, το κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου ή εθελοντικών συμφωνιών.

Παράλληλα ιδιαίτερη σημασία έχει αποδοθεί στην ακριβή αξιολόγηση των επιπτώσεων των αποφάσεων και των ανθρώπινων δράσεων στο περιβάλλον, που αποσκοπεί σε πιο αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος. Οι επιπτώσεις στο περιβάλλον εξετάζονται πλέον είτε εκ των προτέρων, χάρη στο σύστημα εκτίμησης των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, είτε εκ των υστέρων, χάρη στους περιβαλλοντικούς ελέγχους στα κράτη μέλη, στη βάση του ευρωπαϊκού μητρώου έκλυσης και μεταφοράς ρύπων, το οποίο βρίσκεται ήδη στη φάση της εκπόνησης, γεγονός που θα συμβάλλει σε μεγαλύτερη διαφάνεια σχετικά με την προέλευση και παρουσία ορισμένων ειδικών ρύπων.

Άλλωστε, η υποβάθμιση των προστατευόμενων φυσικών περιβαλλόντων, του υδάτινου περιβάλλοντος, και η μόλυνση των εδαφών έκτοτε επιφέρουν κυρώσεις. Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» έλαβε πράγματι σάρκα και οστά με τη θέσπιση το 2004 μιας οδηγίας για την Περιβαλλοντική Ευθύνη για την αποκατάσταση των ζημιών που προκαλούνται στο περιβάλλον από τον υπεύθυνο που προκάλεσε τις εν λόγω ζημιές.

Οι ιδιώτες εμπλέκονται πλέον και στη διαδικασία εκπόνησης, ελέγχου και επιβολής κυρώσεων για τις παραβιάσεις των περιβαλλοντικών κανόνων χάρη στην εφαρμογή της Σύμβασης Άρχους, που υπογράφηκε το 1998 και διασφαλίζει στους πολίτες το δικαίωμα ενημέρωσης, συμμετοχής κατά την εκπόνηση ορισμένων πράξεων και πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος.

Σημαντική επιστημονική στήριξη παρέχεται στα ευρωπαϊκά όργανα από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, του οποίου ο ρόλος ενισχύθηκε, ο οποίος συλλέγει συγκρίσιμες πληροφορίες στον τομέα του περιβάλλοντος και υποστηρίζει το έργο της ΕΕ κατά την θέσπιση νέων μέτρων ή κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων αποφάσεων που έχουν ήδη εκδοθεί.

Αειφόρος Ανάπτυξη

Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό, αειφόρος ανάπτυξη είναι η «ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες», με άλλα λόγια η μέριμνα ώστε η σημερινή μεγέθυνση να μην υπονομεύει τις δυνατότητες μεγέθυνσης των μελλοντικών γενεών. Η αειφόρος ανάπτυξη έχει επομένως τρεις συνιστώσες - οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική - που απαιτούν ισόρροπη πολιτική συνεκτίμηση.

Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, που εγκρίθηκε το 2001 και αναθεωρήθηκε το 2005, συμπληρώνεται, μεταξύ άλλων, από την αρχή της ένταξης των περιβαλλοντικών προβληματισμών στις ευρωπαϊκές πολιτικές που έχουν αντίκτυπο στο περιβάλλον.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Göteborg, 14 – 15 Ιουνίου 2001: Ανακοίνωση τα Επιτροπής για την Αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης για «Έναν καλύτερο κόσμο: Στρατηγική της ΕΕ για την Αειφόρο Ανάπτυξη» (έγγραφο 9175/01)

Η Επιτροπή (ομάδα Prodi) προετοίμασε «Συμβουλευτικό» έγγραφο για τη στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης, με στόχο να υποστηρίξει τη διαδικασία Κάρντιφ (ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πτυχών στις τομεακές πολιτικές), το οποίο τέθηκε σε δημόσιο με την "κοινωνία των πολιτών" και – στη συνέχεια – κατέληξε σε μια Ανακοίνωση προκειμένου να υποβληθεί προς τα Συμβούλια ECOFIN, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ και στη συνέχεια προς το Ε. Συμβούλιο του Göteborg.

Εστιάζεται σ' ένα θετικό μακρόπνοο όραμα για την επίτευξη της Αειφόρου Ανάπτυξης στην Ευρώπη ώστε η οικονομική αύξηση, η κοινωνική συνοχή και η περιβαλλοντική προστασία να συμβαδίζουν, λαμβάνοντας υπόψη τις σημαντικές απειλές (υπερθέρμανση του πλανήτη, δημόσια υγεία, φτώχεια, γήρανση του πληθυσμού, απώλεια βιοποικιλότητας, συμφόρηση στις μεταφορές, περιφερειακές ανισορροπίες, κλπ.) και χαράζει τις κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της συνοχής των πολιτικών και καθορίζει τα αναγκαία μέτρα ώστε η αειφόρος ανάπτυξη να αποτελέσει τον κεντρικό στόχο όλων των πολιτικών.

Ειδικότερα προσδιορίστηκαν τα παρακάτω:

- Η ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΑΠ, το 2002, θα πρέπει να ανταμείβει την ποιότητα και όχι την ποσότητα ενθαρρύνοντας τη βιολογική γεωργία και άλλες φιλικές στο περιβάλλον μεθόδους καλλιέργειας.
- Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική θα προάγει την αειφόρο διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων για την εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του αλιευτικού κλάδου και την προστασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων.
- Η Κοινή Πολιτική Μεταφορών θα πρέπει να αντιμετωπίζει τα αυξανόμενα επίπεδα συμφόρησης και ρύπανσης και να ενθαρρύνει τη χρήση φιλικών, στο περιβάλλον, τρόπων μεταφοράς.

■ Οι πολιτικές σύγκλισης θα πρέπει να βελτιώσουν τη στοχοθέτηση των λιγότερο αναπτυγμένων περιφερειών και αυτών με τα οξύτερα διαρθρωτικά προβλήματα (αστικός μαρασμός, παρακμή αγροτικής οικονομίας) και των ευαίσθητων στον κοινωνικό αποκλεισμό κοινωνικών ομάδων.

■ Θα πρέπει να προωθείται η αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τις περιβαλλοντικές πιέσεις και η αναγκαία μετάβαση προς βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης, γεγονός που συνεπάγεται ευρεία κοινωνική συναίνεση, μέσω ολοκληρωμένης προσέγγισης, με βάση την αγορά, ώστε οι τιμές που θα αντανakλούν το κόστος να ενθαρρύνουν αλλαγές στη συμπεριφορά και την τεχνολογία (κατάργηση των επιδοτήσεων που ενθαρρύνουν την άσκοπη χρήση φυσικών πόρων).

■ Θα πρέπει να υλοποιηθούν μακροπρόθεσμοι γενικοί και ειδικοί στόχοι για βασικούς τομείς, όπως ο περιορισμός της «**Κλιματικής Αλλαγής**» (δεσμεύσεις Κυότο και αποφάσεων Διακυβερνητικού Πάνελ για την Κλιματική Αλλαγή), η αντιμετώπιση απειλών για τη **Δημόσια Υγεία**, μέσω αυστηρότερων ελέγχων των ειδών διατροφής και χημικών προϊόντων (συμπεριλαμβανομένων και των παρασιτοκτόνων), η **υπεύθυνη διαχείριση των φυσικών πόρων** και η **βελτίωση των συστημάτων μεταφορών και διαχείρισης της χρήσης γης**.

Το Μέλλον μας, η Επιλογή μας

Ακρογωνιαίος λίθος της δράσης της ΕΕ στον τομέα του περιβάλλοντος είναι το 6^ο Πρόγραμμα Δράσης, με τίτλο "Περιβάλλον 2010: Το μέλλον μας, η επιλογή μας" που εστιάζεται στην αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος και της θέρμανσης του πλανήτη, στην προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που συνδέονται με το περιβάλλον και την υγεία και στη διατήρηση των φυσικών πόρων και διαχείριση των αποβλήτων. Το Πρόγραμμα συνδυάζεται με την εφαρμογή υφισταμένων περιβαλλοντικών νόμων, τη συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ (π.χ. γεωργία, ανάπτυξη, ενέργεια, αλιεία, βιομηχανία, εσωτερική αγορά, μεταφορές), την ενεργό συμμετοχή των επιχειρήσεων και των καταναλωτών στην εξεύρεση λύσεων για τα οικολογικά προβλήματα, την παροχή στους πολίτες των απαραίτητων πληροφοριών ώστε να κάνουν φιλικές προς το περιβάλλον επιλογές και την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη σημασία που έχει η ορθολογική χρησιμοποίηση των γαιών για την προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων και τοπίων και για την ελαχιστοποίηση της αστικής ρύπανσης.

Ο βασικός στόχος της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής είναι να εξασφαλισθεί ένα υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας σε όλη την ΕΕ, χωρίς ωστόσο να επιβαρύνονται υπέρμετρα οι επιχειρήσεις, που πρέπει να παραμένουν ανταγωνιστικές.

Αυτό οδήγησε σε αναθεώρηση του ισχύοντος πλέγματος κανόνων, και αντικατάστασή του από ένα ενιαίο σύστημα καταχώρισης, αξιολόγησης και αδειοδότησης των χημικών προϊόντων, το REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals), που θα διαχειρίζεται ο νέος Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων, ώστε να αποφεύγεται η χημική ρύπανση του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των κτιρίων προς όφελος της βιοποικιλότητας, όπως και της καλύτερης υγείας και ασφάλειας των πολιτών της ΕΕ, δίχως να επιβαρύνεται υπέρμετρα η βιομηχανία από το κανονιστικό πλαίσιο. Ολόκληρη η πολιτική

βασίζεται στην αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει". Οι πληρωμές μπορεί να πραγματοποιηθούν με τη μορφή επενδύσεων για να επιτευχθεί συμμόρφωση προς αυστηρότερα πρότυπα, είτε προς ένα σύστημα ανάκτησης, ανακύκλωσης ή διάθεσης των προϊόντων μετά τη χρήση τους ή με τη μορφή φόρου επιβαλλόμενου στις επιχειρήσεις ή στους καταναλωτές που χρησιμοποιούν μη οικολογικά προϊόντα (π.χ. ορισμένους τύπους συσκευασιών). Όταν οι κίνδυνοι που απειλούν το περιβάλλον είναι περισσότερο δυνητικοί παρά αποδεδειγμένα υπαρκτοί, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφαρμόζει αυτό που είναι γνωστό ως "αρχή της προφύλαξης", δηλαδή προτείνει μέτρα προστασίας, αν ο κίνδυνος φαίνεται πραγματικός, ακόμα και αν δεν υπάρχει απόλυτη επιστημονική βεβαιότητα.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΕ για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος με βάση το πρωτόκολλο του Κυότο, η Κοινότητα θέσπισε σύστημα εμπορίας εκπομπών και οι κυβερνήσεις των χωρών της διαθέτουν δικαιώματα εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα, του κυριότερου αερίου θερμοκηπίου σε βιομηχανικές και ενεργειακές επιχειρήσεις, μέχρι ορισμένο όριο. Οι εταιρείες που δεν χρησιμοποιούν το σύνολο των δικαιωμάτων εκπομπών μπορούν να πωλούν τις ποσότητες που τους περισσεύουν σε εταιρείες οι οποίες υπερέβησαν τα ανώτατα όρια εκπομπών και επιθυμούν να αποφύγουν τα προβλεπόμενα εν προκειμένω πρόστιμα. Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το πρωτόκολλο του Κυότο ισχύουν μόλις μέχρι το 2012, η Επιτροπή έχει όμως ήδη δρομολογήσει διαβουλεύσεις για την ακολουθητέα πέραν του 2012 πολιτική στον τομέα της αλλαγής του κλίματος.

III. Θεματικές κοινοτικές περιβαλλοντικές πολιτικές

Θόρυβος, ύδατα κολύμβησης, σπάνια είδη και μέτρα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης: αυτά είναι μερικά από τα πεδία που καλύπτει το εκτεταμένο νομοθετικό πλαίσιο που έχει θεσπίσει η ΕΕ κατά τη διάρκεια δεκαετιών. Βάσει της νομοθεσίας, που αποσκοπεί κυρίως στη θέσπιση προτύπων για τους ρύπους που σχετίζονται με την υγεία, οι χώρες της ΕΕ οφείλουν να παρακολουθούν μια σειρά διαφορετικών ρύπων και να λαμβάνουν μέτρα σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων ασφαλείας.

Μια από τις τελευταίες προσπάθειες της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα ήταν η θέσπιση, το 2008, δεσμευτικών ορίων στις εκπομπές λεπτών σωματιδίων γνωστών ως PM2.5. Τα μικροσκοπικά αυτά σωματίδια, που εκλύονται από αυτοκίνητα και φορτηγά, μπορούν να προκαλέσουν αναπνευστικές παθήσεις. Βάσει της νέας νομοθεσίας, που θα αρχίσει να ισχύει το 2011, οι χώρες της ΕΕ οφείλουν να μειώσουν την έκθεση στα λεπτά σωματίδια στις αστικές περιοχές κατά 20% κατά μέσο όρο (με βάση τα επίπεδα του 2010).

III.1. Διαχείριση αποβλήτων

Το ζήτημα της διαχείρισης των αποβλήτων, που από το 1975 στηρίζεται στην πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και στην αποσύνδεση της δημιουργίας αποβλήτων από την ανάπτυξη (μεταξύ άλλων μέσω της βελτίωσης του σχεδιασμού των προϊόντων), στην ανάπτυξη της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων, εξελίχτηκε προς την κατεύθυνση της ανάληψης ευθυνών από τον παραγωγό. Έτσι, για παράδειγμα, στο θέμα των οχημάτων (τέλος κύκλου ζωής τους) εκδόθηκε οδηγία το 2000, που προβλέπει τη δημιουργία συστήματος συλλογής τους με επιβάρυνση του παραγωγού. Υπό το ίδιο πρίσμα, εκδόθηκαν το 2002 δύο οδηγίες που αφορούν στα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού

εξοπλισμού και τον περιορισμό της χρήσης ορισμένων επικίνδυνων ουσιών στα εν λόγω είδη εξοπλισμού. Οι στόχοι αυτοί πολύ λίγο έχουν ωστόσο επιτευχθεί.

Ελλιπής εμφανίζεται η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών για τη δημιουργία ολοκληρωμένου και καταλλήλου δικτύου εγκαταστάσεων διαθέσεως των αποβλήτων που θα επιτρέπει τη διάθεση των αποβλήτων σε μία από τις πλησιέστερες εγκαταστάσεις ώστε να επιτυγχάνεται υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, ενώ η Κοινότητα δεν μπορεί ακόμη να καταστεί αυτάρκης.

Έλλειμμα εφαρμογής υπάρχει και στο ζήτημα της αδειοδότησης των επιχειρήσεων ή εγκαταστάσεων για την επεξεργασία, αποθήκευση ή απόθεση στερεών αποβλήτων για λογαριασμό τρίτων και στη τήρηση όρων όσον αφορά ιδίως στον τύπο και στην ποσότητα των προς επεξεργασία αποβλήτων, στις γενικές τεχνικές προδιαγραφές, στις ληπτές προφυλάξεις, όπου η δαπάνη για τη διάθεση των αποβλήτων βαρύνει τον κάτοχο ο οποίος παραδίδει στερεά απόβλητα σε φορέα αποκομιδής ή σε επιχείρηση και/ή τους προηγούμενους κατόχους ή τον παραγωγό του προϊόντος που παράγει απόβλητα σύμφωνα με την αρχή του "Ο ρυπαίνων πληρώνει".

III.2. Οι ηχητικές οχλήσεις

Ο θόρυβος επηρεάζει όχι μόνο την ποιότητα ζωής, αλλά και την υγεία των πολιτών πέραν από ορισμένα επίπεδα ηχητικής έντασης (από 60 Ldn dB(A) σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος).

Παρά το γεγονός ότι βασικός άξονας της κοινοτικής στρατηγικής αποτελεί η τήρηση ελάχιστων επιπέδων θορύβου, που προέρχεται από ορισμένα μηχανήματα, αεροπλάνα και υλικά που χρησιμοποιούνται στο εξωτερικό των κτιρίων¹.

III.3. Η ρύπανση των υδάτων

Παρά τις πολλές οδηγίες που εκδόθηκαν προκειμένου να τεθούν σε εφαρμογή πρότυπα ποιότητας ειδικά για ορισμένες χρήσεις του νερού: πόσιμο νερό, ύδατα κολύμβησης, ύδατα ιχθυοτροφείου και τον περιορισμό των εκπομπών ρυπογόνων ουσιών προβλήματα εξακολουθούν να παρατηρούνται, κύρια στον τομέα της επεξεργασίας των αστικών λυμάτων και στην νιτρορύπανση, λόγω μη συμμόρφωσης στην κοινοτική νομοθεσία.

Από το 1995 και εφεξής, η Κοινότητα άρχισε να ακολουθεί σφαιρικότερη προσέγγιση στο ζήτημα της διαχείρισης των υδάτων και κατέληξε στην έκδοση της οδηγίας-πλαίσιο για μια πολιτική στον τομέα των υδάτων για τη βιώσιμη χρήση των υδάτινων πόρων και την εξασφάλιση συνεκτικότητας της πολιτικής επί του θέματος, καθώς και στη νομοθεσία για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, ιδίως από τη ρύπανση που οφείλεται στις

¹ Στο πλαίσιο της Πράσινης Βίβλου (1996), η Επιτροπή πρότεινε την επέκταση της στρατηγικής αυτής, μειώνοντας τις εκπομπές θορύβου στην πηγή, αναπτύσσοντας την ανταλλαγή πληροφοριών και ενισχύοντας την συνοχή των προγραμμάτων καταπολέμησης του θορύβου. Προκειμένου να δοθεί νέα ώθηση στην καταπολέμηση του θορύβου, κατά τη διάρκεια του 2000 εκδόθηκε οδηγία η οποία καθορίζει την κοινοτική προσέγγιση σχετικά με τη διαχείριση και την αξιολόγηση του περιβαλλοντικού θορύβου, με σκοπό την προστασία της υγείας των πολιτών.

θαλάσσιες μεταφορές, τομέας που αποτελεί επιπλέον αντικείμενο μιας εκ των θεματικών στρατηγικών του έκτου προγράμματος δράσης.

III.4. Η ρύπανση του αέρα και η αλλαγή του κλίματος

Η βελτίωση της ποιότητας του αέρα αποτελεί παγκόσμια προτεραιότητα. Μια σημαντική μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, η οποία ευθύνεται για την αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη και την αλλαγή του κλίματος, προϋποθέτει τον συνδυασμό εθνικών και διεθνών μέτρων περιορισμού των εκπομπών ρυπογόνων αερίων.

Υπό αυτό το πρίσμα εγκρίθηκαν η σύμβαση πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική μεταβολή (1992) και το Πρωτόκολλο του Κιότο (1997), όπου τα υπογράφοντα μέρη ανέλαβαν την υποχρέωση να μειώσουν τις οικείες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 5% τουλάχιστον σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, στο διάστημα 2008-2012. Η δέσμευση της ΕΕ αφορά μείωση κατά 8%.

Την άνοιξη του 2002, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ενέκρινε και κατόπιν επικύρωσε το πρωτόκολλο του Κιότο. Παρά την άρνηση ορισμένων βιομηχανοποιημένων χωρών να επικυρώσουν το πρωτόκολλο, αυτό τέθηκε σε ισχύ τον Φεβρουάριο του 2005, μετά από την επικύρωσή του από τη Ρωσία. Το 2005 η τέθηκαν οι βάσεις για μια ανανεωμένη στρατηγική για την αλλαγή του κλίματος. Η στρατηγική αυτή στηρίζεται στην εφαρμογή των μέτρων που λαμβάνονται κυρίως δυνάμει του πρωτοκόλλου του Κιότο, για τον ορισμό νέων μέτρων σε συνεργασία με τους σχετικούς πολιτικούς τομείς, για την ενίσχυση της έρευνας και τη διεθνή συνεργασία, καθώς και για την ευαισθητοποίηση των πολιτών.

Δύο ειδικά μέσα τέθηκαν σε εφαρμογή για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου: καταρχήν ο μηχανισμός της παρακολούθησης των εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, στη συνέχεια, το κοινοτικό σύστημα για την εμπορία των δικαιωμάτων εκπομπών, που καθορίζει τα εθνικά δικαιώματα εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ώστε να επιτρέψει στις επιχειρήσεις να μειώσουν με βιώσιμο από οικονομική άποψη τρόπο τις εκπομπές τους. Η ΕΕ έλαβε επίσης μέτρα που υποστηρίζουν την αποτελεσματική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στους σχετικούς τομείς, ιδίως στον τομέα της ενέργειας και των μεταφορών, όπου εστιάζεται κυρίως στην ενεργειακή αποδοτικότητα και στην ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Εκτός από την καταπολέμηση των αερίων του θερμοκηπίου που είναι υπεύθυνα για την αλλαγή του κλίματος, η περιβαλλοντική νομοθεσία έχει επίσης ως κύριο στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα, του οποίου η ρύπανση ευθύνεται κυρίως για την προσβολή της ανθρώπινης υγείας και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, όπως η οξίνιση ή ο ευτροφισμός. Το 2005, η Επιτροπή πρότεινε επίσης μια θεματική στρατηγική της οποίας στόχος είναι η μείωση κατά 40% έως το 2020, εν συγκρίσει με τα αριθμητικά στοιχεία του 2000, του αριθμού των θανάτων που συνδέονται με τη ρύπανση της ατμόσφαιρας. Τον Μάιο του 2001 εγκρίθηκε το Πρόγραμμα «Καθαρός Αέρας για την Ευρώπη».

Το νομοθετικό οπλοστάσιο που αναπτύχθηκε από την ΕΕ περιλαμβάνει επίσης μια οδηγία πλαίσιο για την αξιολόγηση και διαχείριση της ποιότητας του αέρα, η οποία συνοδεύεται από οδηγίες που αφορούν ορισμένες ρυπογόνες ουσίες, όπως τα σωματίδια ή το όζον, καθώς και από οδηγίες που καθόρισαν εθνικά ανώτατα όρια για άλλους ατμοσφαιρικούς ρύπους, ώστε

να μειωθούν οι εκπομπές ρύπων που προέρχονται από διάφορες πηγές, κυρίως από τους πετρελαιοκινητήρες και τις μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης. Παράλληλα με την πρόταση για θεματική στρατηγική για την ατμοσφαιρική ρύπανση, η Επιτροπή πρότεινε την αναδιατύπωση του μεγαλύτερου μέρους της εν λόγω νομοθεσίας σε ένα ενιαίο κείμενο, το οποίο επιπλέον προβλέπει ενίσχυση των προτύπων για την ποιότητα του αέρα.

III.5. Η προστασία της φύσης

Προκειμένου να προστατεύσει τη βιοποικιλότητα και να καταπολεμήσει την εξαφάνιση των ζωικών και φυτικών ειδών, η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησε ένα δίκτυο προστατευόμενων τόπων, το δίκτυο « Natura 2000 », το οποίο στηρίζεται στις οδηγίες του 1979 περί αγρίων πτηνών και του 1992 για τα φυσικά ενδιαιτήματα. Επιπροσθέτως, η κοινοτική νομοθεσία προστατεύει ειδικότερα ορισμένα είδη όπως οι φώκιες, τα κητοειδή και τα δελφίνια και προβλέπει επίβλεψη της κατάστασης των ευρωπαϊκών δασικών οικοσυστημάτων χάρη στην πρωτοβουλία Forest Focus. Το 2001 η ΕΕ δημοσίευσε σχέδια δράσης για τη βιοποικιλότητα στους τομείς των φυσικών πόρων, της γεωργίας, της αλιείας και της οικονομικής συνεργασίας, ενώ πρόσφατα δημοσίευσε μια στρατηγική για τους φυσικούς πόρους.

III.6. Οι φυσικοί και τεχνολογικοί κίνδυνοι

Οι σύγχρονες κοινωνίες είναι ολοένα και περισσότερο εκτεθειμένες σε πάσης φύσεως κινδύνους, τόσο φυσικούς, όσο και τεχνολογικούς, με σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και προς τούτο προβλέπονται μέτρα πρόληψης και διαχείρισης τυχόν επακόλουθων καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης, μέσω ενός μηχανισμού συνεργασίας για επεμβάσεις παροχής συνδρομής, ενός Προγράμματος κοινοτικής δράσης για την πολιτική προστασία και μέτρα πρόληψης από μεγάλους βιομηχανικούς κινδύνους.

Σε όλους αυτούς τους κινδύνους, προστέθηκαν οι κίνδυνοι από τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς. Προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ενδεχόμενες επιπτώσεις των ΓΤΟ στο περιβάλλον, η ΕΕ εξέδωσε δύο οδηγίες σχετικά με την σκόπιμη απελευθέρωση ΓΤΟ στο περιβάλλον και με την περιορισμένη χρήση τους, καθώς και έναν κανονισμό για τη διασυνοριακή διακίνηση ΓΤΟ, ο οποίος έθεσε σε εφαρμογή το πρωτόκολλο της Καρθαγένης.

III.7. Η διεθνής συνεργασία

Η υποβάθμιση των εδαφών, των θαλασσών, των ποταμών και της ατμόσφαιρας ξεπερνά τα σύνορα και τα διακυβεύονται όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος υπερβαίνουν κατά πολύ τις αποκλειστικά εθνικές ή περιφερειακές ανησυχίες. Η συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει, μεταξύ των στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής της Κοινότητας, την προαγωγή μέτρων σε διεθνές επίπεδο προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα περιφερειακά ή οικουμενικά περιβαλλοντικά προβλήματα. Για το σκοπό αυτό, η συνθήκη προβλέπει τη συνεργασία της Κοινότητας με τρίτες χώρες και αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς.

Έτσι από τη δεκαετία του 70 η Κοινότητα προσχώρησε σε πολλές διεθνείς συμβάσεις που έχουν στόχο την προστασία του περιβάλλοντος. Σήμερα, η Κοινότητα είναι συμβαλλόμενο μέρος σε περισσότερες από 30 συμβάσεις και συμφωνίες επί θεμάτων περιβάλλοντος και συμμετέχει ενεργά στις διαπραγματεύσεις για την θέσπιση των εν λόγω πράξεων, στο πλαίσιο

των αρμοδιοτήτων της. Η Κοινότητα συμμετέχει επίσης, συνήθως ως παρατηρητής, στις δραστηριότητες και διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών ή προγραμμάτων, κυρίως υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ).

Το 1992, 178 κυβερνήσεις συμμετείχαν στη διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, στη «σύνοδο κορυφής για τη Γη», κατά τη διάρκεια της οποίας ενέκριναν την Agenda 21 (Πρόγραμμα Δράσης «21ος αιώνας») ένα σχέδιο δράσης που αποσκοπεί στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, στην προστασία του περιβάλλοντος και στον προσανατολισμό των κοινωνιών προς αειφόρους τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης.

Δέκα χρόνια αργότερα πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ μια παγκόσμια σύνοδος κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη με σκοπό να υλοποιηθεί η παγκόσμια συνεργασία για την καταπολέμηση της φτώχειας και την προστασία του περιβάλλοντος. Μετά το πέρας της εν λόγω συνόδου κορυφής, οι συμμετέχοντες εξέδωσαν μια πολιτική διακήρυξη και ένα σχέδιο εφαρμογής που αποσκοπούν κυρίως στην καθιέρωση του ισότιμου εμπορίου, στην καταπολέμηση της φτώχειας και στην προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης, διασφαλίζοντας τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων, και στη θέσπιση μιας καλύτερης διακυβέρνησης σε όλα τα επίπεδα. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που ανελήφθησαν κατά τη σύνοδο κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, η ΕΕ ανέλαβε ορισμένες κατάλληλες δράσεις για να διασφαλίσει τη συνέχισή.

Τέλος, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της ασκούν ενεργό πολιτική υπέρ του περιβάλλοντος στο πλαίσιο των διμερών σχέσεων που αναπτύσσουν με τρίτες χώρες ή με περιφερειακές συσπειρώσεις. Αυτό αφορά κυρίως τη Ρωσία, τους νέους γείτονες μετά τη διεύρυνση του 2004, τις μεσογειακές χώρες και τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Πρόγραμμα Δράσης «Υγεία και Περιβάλλον των παιδιών για την Ευρώπη» (CEHAPE)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) υιοθέτησε τον Μάιο του 2004, κατά την τέταρτη Υπουργική Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Υγεία, το Πρόγραμμα Δράσης «Υγεία και Περιβάλλον των παιδιών για την Ευρώπη» (CEHAPE). Το πρόγραμμα αυτό ορίζει συγκεκριμένα μέτρα για τον περιορισμό της επίδρασης που έχουν στην υγεία των παιδιών η ατμοσφαιρική ρύπανση, το νερό, τα χημικά και οι τραυματισμοί. Το CEHAPE θα εφαρμοστεί στο πλαίσιο των Εθνικών Προγραμμάτων Δράσης για το Περιβάλλον και την Υγεία των Παιδιών.

Ανταποκρινόμενη στη διάσκεψη αυτή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε το δικό της Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον και την Υγεία 2004-2010. Το πρόγραμμα της ΕΕ έγινε δεκτό με σχετική απογοήτευση, καθώς δεν περιελάμβανε προτάσεις για συγκεκριμένες δράσεις. Επίσης, ασκήθηκε κριτική για την απουσία θετικών δράσεων ενώπιον των επιστημονικών στοιχείων. Η αναφορά για την πρόοδο που σημειώνει η εφαρμογή υποβάλλεται σε Συμβουλευτικό Φόρουμ που συγκροτήθηκε από την Επιτροπή.

http://www.europa.eu.int/comm/environment/health/index_en.htm

5ο Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Έρευνα

Η ΕΕ έχει ενθαρρύνει επίσης την έρευνα για τον προσδιορισμό των επιδράσεων της μόλυνσης του περιβάλλοντος και της υγείας. Στο πλαίσιο του [5ου Προγράμματος Πλαισίου για την Έρευνα](http://www.europa.eu.int/comm/research/quality-of-life/ka4/index_en.html), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματοδότησε προγράμματα για τη μελέτη της σχέσης ανάμεσα στην ατμοσφαιρική ρύπανση και την κακή κατάσταση της υγείας. http://www.europa.eu.int/comm/research/quality-of-life/ka4/index_en.html

Ιστοσελίδα της Γενικής Διεύθυνσης για το Περιβάλλον

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Γενική Διεύθυνση για το Περιβάλλον, ξεκίνησε μια νέα υπηρεσία για τη βελτίωση της διάδοσης των αποτελεσμάτων της έρευνας και την ενίσχυση των δεσμών της επιστήμης και της πολιτικής. Οι αρμόδιοι χάραξης πολιτικής και το ευρύ κοινό μπορούν πλέον να μάθουν περισσότερα για το περιβάλλον και την έρευνα με μια απλή επίσκεψη στη νέα ιστοσελίδα.

http://www.europa.eu.int/comm/environment/integration/research_alert_en.htm

Βιοποικιλότητα

Η ΕΕ έχει αναλάβει τη δέσμευση να θέσει τέλος, έως το 2010, στη μείωση των ειδών και των ενδιαιτημάτων που απειλούνται με εξαφάνιση στην ΕΕ. Όμως, για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται μεγάλη προσπάθεια. Οι σχετικές πολιτικές και η νομοθεσία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων υπάρχουν ήδη, αλλά έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην ευρύτερη δυνατή υλοποίησή τους. Ειδικότερα, η ΕΕ επιθυμεί να επεκτείνει το δίκτυο ζωνών προστασίας φυτικών και ζωικών ειδών και των ενδιαιτημάτων τους (Natura 2000). Στο δίκτυο αυτό περιλαμβάνονται ήδη περισσότερες από 26.000 τοποθεσίες σε όλη την ΕΕ.

Διαχείριση των αποβλήτων

Στα κράτη μέλη παράγονται 2 δισ. τόνοι αποβλήτων ετησίως, ποσότητα που αφενός περιλαμβάνει και ιδιαιτέρως επικίνδυνα απόβλητα, αφετέρου αυξάνεται συνεχώς. Η αποθήκευση των αποβλήτων δεν αποτελεί βιώσιμη λύση, η δε καταστροφή τους δεν συνιστά ικανοποιητική επιλογή, επειδή συνεπάγεται απορρίψεις και αφήνει πολύ πυκνά και ρυπογόνα κατάλοιπα. Η καλύτερη λύση εξακολουθεί να είναι η πρόληψη της δημιουργίας των αποβλήτων αυτών και η επανεισαγωγή τους στον κύκλο των προϊόντων μέσω της ανακύκλωσης των συστατικών τους στοιχείων, στις περιπτώσεις που υπάρχουν λύσεις οικολογικά και οικονομικά βιώσιμες.

Ηχητικές οχλήσεις

Ο θόρυβος δεν επιδρά μόνο στην ποιότητα ζωής αλλά και στην υγεία των πολιτών, όταν η ηχοστάθμη υπερβαίνει κάποια όρια [από 60 Ldn dB(A) και άνω, κατά τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος]. Πέραν των διορθωτικών μέτρων που εφαρμόζονται σε ορισμένες πηγές θορύβου, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε, το 2002, μια οδηγία που προβλέπει γενική προσέγγιση της διαχείρισης και της αξιολόγησης του θορύβου του περιβάλλοντος.

Ατμοσφαιρική ρύπανση

Πέραν της αντιμετώπισης των εκπομπών αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου, που ευθύνονται για την αλλαγή του κλίματος, η περιβαλλοντική νομοθεσία έχει επίσης ως βασικό στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, του οποίου η ρύπανση ευθύνεται, μεταξύ άλλων, για βλάβες στην υγεία του ανθρώπου και δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον, όπως η οξίνιση και ο ευτροφισμός. Η ευρωπαϊκή πολιτική καλύπτει τα διάφορα είδη ρύπων και τις πηγές τους. Παράλληλα, το 2005 η Επιτροπή πρότεινε θεματική στρατηγική με σκοπό τη μείωση, έως το 2020, των θανάτων που συνδέονται με την ατμοσφαιρική ρύπανση, κατά 40% έναντι των επιπέδων του 2000.

Προστασία και διαχείριση των υδάτων

Οι θάλασσες και οι ωκεανοί καλύπτουν το 70% της επιφάνειας της Γης και παράγουν περίπου τα τρία τέταρτα του οξυγόνου που εισπνέουμε. Ο άνθρωπος, όμως, μπορεί να χρησιμοποιήσει άμεσα μόνο το 1% του νερού, ενώ πολλές από τις δραστηριότητές του ασκούν σημαντική πίεση στον φυσικό αυτό πόρο. Το νερό που έχει ρυπανθεί, ανεξάρτητα από την πηγή της ρύπανσής του, επιστρέφει με κάποιον τρόπο στη φύση - κυρίως στη θάλασσα και στους υδροφόρους ορίζοντες - και, επομένως, μπορεί να προκαλέσει βλάβες στην υγεία του ανθρώπου και στο περιβάλλον. Μια από τις σημαντικότερες νομοθετικές ρυθμίσεις στον

Προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας

Η ένταση της αστικοποίησης και η αύξηση των υποδομών, η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, η κάθε είδους ρύπανση και η εισαγωγή ξενικών ειδών στα οικοσυστήματα βλάπτουν πολύ τη βιοποικιλότητα. Έτσι, στο σύνολο της ευρωπαϊκής ηπείρου, απειλούνται το 42% των θηλαστικών, το 15% των πτηνών και το 52% των ψαριών του γλυκού νερού. Παράλληλα, πάνω από 1.000 είδη φυτών απειλούνται με εξαφάνιση ή τελούν υπό εξαφάνιση. Επιδίδοντας να προστατεύσει τη βιοποικιλότητα και να αντιμετωπίσει την εξαφάνιση ζωικών και φυτικών ειδών, η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησε, μεταξύ άλλων, ένα τεράστιο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών, το Natura 2000, και συμπεριέλαβε την προστασία της βιοποικιλότητας μεταξύ των βασικών στόχων του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον.

Προστασία του εδάφους

Το έδαφος αποτελεί το κύριο υπόβαθρο των δραστηριοτήτων και των κατοικιών του ανθρώπου. Πρόκειται, όμως, για πεπερασμένο και ευάλωτο φυσικό πόρο: η διάβρωση, οι απώλειες οργανικής ύλης, οι κατολισθήσεις, η διαφόρων ειδών μόλυνση συγκαταλέγονται στα προβλήματα που προσπαθεί να αντιμετωπίσει η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική.

ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς
- Ταφή αποβλήτων

- Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης στη μη ενεργειακή εξορυκτική βιομηχανία

- Βιώσιμη γεωργία

Πολιτική άμυνα

Οι σύγχρονες κοινωνίες εκτίθενται ολοένα και περισσότερο σε κάθε είδους κινδύνους, φυσικούς και τεχνολογικούς, με σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Με στόχο τη συμβολή στην πρόληψη των κινδύνων αυτών και την ετοιμότητα για τη διαχείριση των συνακόλουθων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε, ειδικότερα, μηχανισμό συνεργασίας για τις επεμβάσεις παροχής βοήθειας, καθώς και προγράμματα χρηματοδότησης μέτρων πολιτικής προστασίας.

ΠΙΟ ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να συνεκτιμούν τις περιβαλλοντικές παραμέτρους και να περιορίζουν τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους στο περιβάλλον (αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»). Για το σκοπό αυτό, έχουν στη διάθεσή τους διάφορα μέσα διαχείρισης (Περιβαλλοντική ευθύνη – οδηγία)

Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η βελτίωση της διαχείρισης των εδαφών και της χρήσης τους μπορεί να συμβάλει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που οφείλονται σε ανθρώπινες δραστηριότητες, μεταξύ άλλων χάρη στην αποθήκευση του άνθρακα και την προώθηση δραστηριοτήτων που παράγουν ελάχιστες εκπομπές.

- Αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς

- Θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους

- Ταφή αποβλήτων

- Παραγωγή και επισήμανση βιολογικών προϊόντων

ΕΝΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει διάφορους μηχανισμούς άμεσης ή έμμεσης χρηματοδοτικής ενίσχυσης, προς υποστήριξη ιδίως των καινοτόμων έργων και της τεχνολογικής ανάπτυξης.

- Σχέδιο ΣΕΤ για την ανάπτυξη τεχνολογιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών

- Έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο (2007-2013)

- Πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα (ΠΚΑ) (2007-2013)

•Σχέδιο δράσης προς όφελος των οικολογικών τεχνολογιών

•Στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών (ΣΕΤ)

3. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η αλλαγή του κλίματος είναι μια από τις σοβαρότερες απειλές που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Η αύξηση της θερμοκρασίας, το λιώσιμο των πάγων, τα αυξανόμενα φαινόμενα ξηρασίας και πλημμυρών αποτελούν σαφείς ενδείξεις της αλλαγής του κλίματος. Οι κίνδυνοι για τον πλανήτη και τις μελλοντικές γενιές είναι τεράστιοι και χρειάζεται να λάβουμε αμέσως μέτρα για την αντιμετώπισή τους.

Η ΕΕ πρωτοστατεί στις προσπάθειες επίτευξης παγκόσμιας συμφωνίας για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Σε μια απόφαση ορόσημο το Δεκέμβριο του 2008, οι ηγέτες της ΕΕ ενέκριναν μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων μείωσης των εκπομπών. Στόχοι αυτών των μέτρων είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% τουλάχιστον μέχρι το 2020 (σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990), η αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην αγορά σε 20% και η μείωση της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας κατά 20% (σε σχέση με τις προβλέψεις). Προκειμένου να προωθηθεί η χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, αποφασίστηκε το 10% των καυσίμων για τις μεταφορές να προέρχεται από τα βιοκαύσιμα, την ηλεκτρική ενέργεια ή το υδρογόνο.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εντάξει τον έλεγχο των αερίων του θερμοκηπίου σε όλους τους τομείς δράσης της επιδιώκοντας τους εξής στόχους: βελτίωση της αποδοτικότητας της κατανάλωσης ενέργειας, μείωση των παραγόμενων ρύπων, ανάπτυξη φιλικότερων προς το περιβάλλον και πιο ισορροπημένων συστημάτων μεταφορών, ενίσχυση της υπευθυνότητας των επιχειρήσεων κατά τρόπο ώστε να μη θίγεται η ανταγωνιστικότητά τους, υπαγωγή του χωροταξικού σχεδιασμού και της γεωργίας στις επιταγές της προστασίας του περιβάλλοντος και δημιουργία ενός πλαισίου ευνοϊκού για την έρευνα και την καινοτομία.

Βάσει των εργασιών που ανελήφθησαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού της προγράμματος για την αλλαγή του κλίματος (ΕΠΑΚ), η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε μια ρεαλιστική κλιματική στρατηγική και προτείνει τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων με σκοπό τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 2B° C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα.

Η μείωση των αερίων του θερμοκηπίου αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της ευρωπαϊκής δράσης. Η ΕΕ ελέγχει τακτικά τις εκπομπές και την απορρόφηση αυτών των αερίων χάρη σε ένα μηχανισμό παρακολούθησης. Με σκοπό να μειώσει σταδιακά τις εκπομπές της, η ΕΕ έχει επιπλέον θέσει σε εφαρμογή ένα σύστημα που βασίζεται στους κανόνες της αγοράς, στην εμπορία ποσοστώσεων για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και σε συγκεκριμένους κανόνες όσον αφορά τα φθοριούχα αέρια του θερμοκηπίου.

Η επιτήρηση και η προσαρμογή στις αναπόφευκτες συνέπειες της αλλαγής του κλίματος

Οι συνέπειες της αλλαγής του κλίματος είναι ήδη αισθητές. Το σύστημα επιτήρησης GMES επιτρέπει τον υπολογισμό της έκτασης αυτών των συνεπειών, ενώ ορισμένοι άλλοι κοινοτικοί μηχανισμοί παρέχουν ένα πλαίσιο απόκρισης σε συμβάντα έκτακτης ανάγκης, όπως π.χ. ο μηχανισμός συνεργασίας στον τομέα της πολιτικής προστασίας και τα ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση των πλημμυρών και της ξηρασίας. Η Επιτροπή προτίθεται εξάλλου να εκδώσει το 2007 μια Πράσινη Βίβλο η οποία θα αφορά την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος στην Ευρώπη.

3.2. Εμπορία δικαιωμάτων εκπομπής

Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής, που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της στρατηγικής της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή, ανταμείβει τις επιχειρήσεις που μειώνουν τις εκπομπές CO₂ και θέτει σε μειονεκτική θέση τις επιχειρήσεις που υπερβαίνουν τα σχετικά όρια.

Στο σύστημα αυτό, το οποίο θεσπίστηκε το 2005, συμμετέχουν 12.000 περίπου μικρές και μεγάλες βιομηχανικές μονάδες που ευθύνονται για τις μισές εκπομπές CO₂, του βασικού αερίου που προκαλεί την υπερθέρμανση του πλανήτη, στην ΕΕ.

Σύμφωνα με αυτό το σύστημα, οι κυβερνήσεις της ΕΕ θέτουν όρια στην ποσότητα διοξειδίου του άνθρακα που μπορούν να εκπέμπουν ενεργοβόρες βιομηχανίες, όπως οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής, οι χαλυβουργίες και οι τσιμεντοβιομηχανίες. Εάν οι επιχειρήσεις αυτές επιθυμούν να εκπέμπουν ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα μεγαλύτερες από την ποσόστωσή τους, θα πρέπει να αγοράζουν διαθέσιμες άδειες από περισσότερο αποδοτικές επιχειρήσεις που δεν τις χρησιμοποιούν.

Μελλοντικά, περισσότερες επιχειρήσεις, όπως οι αεροπορικές εταιρείες και οι πετροχημικές βιομηχανίες, θα υπόκεινται σε ποσοστώσεις. Οι χώρες της ΕΕ θα μπορούν επίσης να αντισταθμίζουν τις εκπομπές αγοράζοντας πιστωτικά μόρια προερχόμενα από έργα μείωσης εκπομπών CO₂ που εκτελούνται σε τρίτες χώρες.

3.3. Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- **Το πρωτόκολλο του Κυότο και οι κοινοτικές δεσμεύσεις στα πλαίσια των διεθνών διαπραγματεύσεων**

Σε διεθνές επίπεδο, η ΕΕ πρωτοστατεί στη μάχη κατά της αλλαγής του κλίματος και συμμετέχει ενεργά στις σχετικές διαπραγματεύσεις. Το 1998, υπέγραψε το πρωτόκολλο του Κυότο στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές, το οποίο αφορά έξι αέρια του θερμοκηπίου. Επιπλέον, για να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες χώρες να αντεπεξέλθουν στις προκλήσεις της αλλαγής του κλίματος, η ΕΕ ενέκρινε σχετική στρατηγική αναπτυξιακής συνεργασίας.

Η ΕΕ έθεσε τις βάσεις για μια πραγματικά κοινή ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική με τη δέσμη μέτρων που εγκρίθηκε το 2007 (δέσμη «ενέργεια»). Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκει τη μεταστροφή της αγοράς ενέργειας προς πιο αειφόρες πρακτικές, ιδίως μέσω φορολογικών

μέτρων.

- **Έλεγχος και εξορθολογισμός της κατανάλωσης ενέργειας χάρη στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης**

Η ΕΕ εξέδωσε μια Πράσινη Βίβλο, δίνοντας έναυσμα σε ευρείες διαβουλεύσεις, και ενέκρινε ένα σχέδιο δράσης για την περίοδο 2007-2010 με σκοπό να αναγάγει τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την εξοικονόμηση ενέργειας σε βασικό άξονα της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής. Θέσπισε επίσης συγκεκριμένα μέτρα τα οποία αφορούν, μεταξύ άλλων, την απόδοση και την επισήμανση των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια.

Το 2007, η ΕΕ έθεσε ως στόχο, με χρονικό ορίζοντα το έτος 2020, να εξασφαλίσει ότι το 20% των ενεργειακών πόρων που καταναλώνονται στην Ευρώπη προέρχονται από ανανεώσιμες πηγές. Για να επιτύχει τον στόχο αυτό, η ΕΕ θέσπισε μέτρα, μεταξύ άλλων στους τομείς της βιομάζας και των βιοκαυσίμων, με σκοπό την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την ανάπτυξη της αντίστοιχης αγοράς.

4. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Σήμερα ο τομέας της κατασκευής πάσης φύσεως τεχνικών και κτιριακών έργων, βρίσκεται αντιμέτωπος με νέες δεσμεύσεις και σειρά περιβαλλοντικών απαιτήσεων, με αποκλειστικό σκοπό την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων που προκαλούν στο περιβάλλον, δεδομένου ότι απαιτούν πάνω από το 40% της κατανάλωσης της συνολικής τελικής ενέργειας και συμβάλλουν στην εκπομπή του 45% των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, με αποκλειστικό σκοπό τον περιορισμό των εκπομπών αυτών που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Το όραμα της πόλης του αύριο είναι ένα θετικό όραμα που κατευθύνεται από τη συλλογική αντίδραση των κοινωνικών ομάδων ενάντια στις λανθασμένες επιλογές του παρελθόντος και από την ελεύθερη έκφραση των επιθυμιών και προσδοκιών απόμων και κοινωνικών ομάδων για βελτίωση της ποιότητας ζωής στις πόλεις.

Η αναζήτηση πρακτικών και τεχνικών που βασίζονται σε βιώσιμες επιλογές οδηγεί πλέον προς μια φυσική - ορθή - αρχιτεκτονική και οικοδόμηση που σέβεται την ανθρώπινη κλίμακα και τους φυσικούς νόμους.

Η μέριμνα για εξοικονόμηση φυσικών πόρων, όπως ενέργεια και νερό, για συγκέντρωση και διαλογή απορριμμάτων, για την επιλογή φιλικών, στο περιβάλλον, οικοδομικών υλικών - που ανακυκλώνονται, δεν εκπέμπουν επικίνδυνα ρυπογόνα αέρια, κλπ. - προτρέπει προς ένα σχεδιασμό που αναζητά τρόπους, ώστε να αξιοποιεί με το βέλτιστο τρόπο τις κλιματικές παραμέτρους και να συνθέτει ένα σύνολο του οποίου τα επί μέρους στοιχεία συνεργάζονται και αποδίδουν το καλύτερο προς όφελος της απόδοσης.

Η εποχή μας επιβάλλει, με επιτακτικό τρόπο, μια συνολική αναβάθμιση του κτιστού περιβάλλοντος και, εν γένει, των οικισμών μας και ακριβώς για αυτό αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε όλοι και ιδιαίτερα οι αρχιτέκτονες, ότι πρέπει να δούμε τις πόλεις και τα

κτίριά μας διαφορετικά, ώστε με μεράκι, φροντίδα και ενδιαφέρον να σχεδιάσουμε με «ορθό», άρα «λογικό» τρόπο τα σύγχρονα κτίρια.

Κτίρια που θα είναι υγιή, ενεργειακά και περιβαλλοντικά αποδοτικά και θα προσφέρουν υψηλή ποιότητα, θαλπωρή και άνετες συνθήκες διαβίωσης. Κτίρια που θα είναι όχι μόνο πιο ελκυστικά, αλλά και που θα συμβάλλουν στον περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου – κυρίως διοξειδίου του άνθρακα – άρα και στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Ο βιοκλιματικός σχεδιασμός, τα συστήματα εξοικονόμησης ενέργειας και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η ενεργειακή διαχείριση εφαρμόζονται σε όλο και περισσότερα κτίρια του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, ενώ η έρευνα σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο έχει προχωρήσει σημαντικά και βρισκόμαστε πλέον στην περίοδο της ένταξης αυτού το νέου τρόπου δόμησης και αναβάθμισης κτιρίων στην ευρύτερη οικοδομική πρακτική.

Ο σχεδιασμός των πόλεων και των κτιρίων πρέπει να υπακούει πλέον στους φυσικούς νόμους και στην «οικονομία της φύσης», να σέβεται τους φυσικούς νόμους και την πολιτιστική κληρονομιά και να χρησιμοποιεί με σύνεση τους φυσικούς πόρους.

Ο τομέας της εξοικονόμησης ενέργειας και η στροφή σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όχι μόνο θα συμβάλλει στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και σε καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, αλλά θα επιφέρει και πολλαπλά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη. Παράλληλα, η μεγαλύτερη ευμάρεια θα προσφέρει στον άνθρωπο περισσότερο ελεύθερο χρόνο για να απολαμβάνει και να φροντίζει το περιβάλλον του.

4.1. Εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια

Ο τομέας των κτηρίων και των μεταφορών αποτελούν τους μεγαλύτερους καταναλωτές ενέργειας στη χώρα. Τα κτήρια στην Ελλάδα ευθύνονται περίπου για το 36% της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης ενώ, κατά την περίοδο 2000–2005, αύξησαν την ενεργειακή τους κατανάλωση κατά περίπου 24%, μία από τις μεγαλύτερες αυξήσεις στην Ευρώπη.

Ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους τα ελληνικά κτήρια είναι ιδιαίτερος ενεργοβόρος είναι η παλαιότητά τους και η μη ενσωμάτωση σύγχρονης τεχνολογίας σε αυτά, λόγω έλλειψης σχετικής νομοθεσίας τα τελευταία 30 χρόνια.

Περισσότερα από αυτά τα κτήρια οικοδομήθηκαν πριν το 1980 και αντιμετωπίζουν θέματα όπως:

- μερική ή παντελή έλλειψη θερμομόνωσης,
- παλαιάς τεχνολογίας κουφώματα (πλαίσια/μονοί υαλοπίνακες),
- ελλιπή ηλιοπροστασία των νότιων και δυτικών όψεών τους,
- μη επαρκή αξιοποίηση του υψηλού ηλιακού δυναμικού της χώρας,

- ανεπαρκή συντήρηση των συστημάτων θέρμανσης/κλιματισμού με αποτέλεσμα τη χαμηλή απόδοση.

Σημαντική παράμετρος, επίσης, που καθορίζει την ενεργειακή απόδοση ενός κτηρίου είναι η συμπεριφορά των ενοίκων. Η ελλιπής ενημέρωση των χρηστών-κατοίκων σε θέματα ορθολογικής χρήσης και διαχείρισης της ενέργειας, οδηγεί συχνά σε σπάταλες συμπεριφορές όπως η εγκατάσταση μεμονωμένων κλιματιστικών συστημάτων χωρίς μελέτη, η χρήση συσκευών χαμηλής απόδοσης, ή μη συντήρηση του συστήματος θέρμανσης, κ.α.

Στην κατεύθυνση αυτή, το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Υ.Π.Ε.Κ.Α.) ολοκληρώνοντας το θεσμικό πλαίσιο για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων, προχωράει, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε μία δέσμη οικονομικών κινήτρων προκειμένου να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης των κτηρίων του οικιακού τομέα, μέσω του Προγράμματος «Εξοικονόμηση κατ' Οίκον».

4.2. Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων

Στο πλαίσιο αυτό, αλλά και των εθνικών ενεργειακών στόχων για την επίτευξη ενεργειακής απόδοσης το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) προχωρεί αποφασιστικά στην εφαρμογή της νομοθεσίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων στη χώρα μας. Μία προσπάθεια η οποία είχε ξεκινήσει με τις πιο φιλόδοξες προοπτικές περίπου πριν από δέκα έξι χρόνια, με ένα φιλόδοξο Σχέδιο Δράσης «Ενέργεια 2001» για την εξοικονόμηση ενέργειας στον οικιστικό τομέα και την έκδοση (χωρίς όμως και την εφαρμογή) του Κανονισμού Ορθολογικής Χρήσης και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΟΧΕΕ) φαίνεται σήμερα να ενσαρκώνεται μέσα από ένα πλήρες πακέτο νομοθετικών και θεσμικών ρυθμίσεων, αλλά και με όλες τις υποστηρικτικές δράσεις που απαιτεί η εφαρμογή τους. Θεσπίζονται αυστηρότερες απαιτήσεις για το σχεδιασμό κυρίως για τον τομέα της κατασκευής πάσης φύσεως κτιριακών έργων, με αποκλειστικό σκοπό την ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων που προκαλούνται στο περιβάλλον, σε όλο τον κύκλο ζωής τους.

Η ίδια η αγορά προσαρμόζεται ήδη στις αλλαγές που επιφέρει η ζήτηση και προς τούτο καταβάλλεται προσπάθεια για την άρση υφιστάμενων θεσμικών και χρηματοοικονομικών εμποδίων για την ορθή αντίδραση της αγοράς και τη δημιουργία νέων κατάλληλων μέσων, όπως η αύξηση της διείσδυσης των καινοτόμων καθαρών τεχνολογιών και κατασκευαστικών προϊόντων σε κάθε επίπεδο, προγράμματα υποστήριξης και χρηματοδοτικά μέσα που βοηθούν την κατασκευαστική βιομηχανία. Αποτέλεσμα είναι η αύξηση της ζήτησης στην αγορά αυτών των προϊόντων και των καθαρών τεχνολογιών και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, περισσότερη οικονομική ευμάρεια, αλλά και προστασία του περιβάλλοντος.

Οι ενεργειακές ανακαινίσεις υφιστάμενων κτιρίων θεωρούνται ευκαιρία για την αναβάθμιση της ποιότητας των κτιρίων μας και τη ζωή στα αστικά κέντρα μέσα από οικονομικά αποδοτικές επεμβάσεις βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, όπου τα έξοδα ανακαίνισης θα μπορούν να ανακτηθούν σε λογικό χρονικό διάστημα σε σχέση με την αναμενόμενη τεχνική διάρκεια ζωής της επένδυσης με μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας.

Τα δημόσια κτίρια και τα κτίρια τα οποία επισκέπτεται συχνά το κοινό θα πρέπει να αποτελέσουν το παράδειγμα στα περιβαλλοντικά και ενεργειακά ζητήματα και κατά συνέπεια, θα υπόκεινται σε τακτική ενεργειακή πιστοποίηση. Απαραίτητη είναι και η δημοσίευση των

πληροφοριών σχετικά με την ενεργειακή απόδοση εσωτερικού περιβάλλοντος (θερμοκρασιακή άνεση) σε σχέση με την εξωτερική θερμοκρασία.

Αναμένεται έτσι αναθέρμανση της οικοδομικής δραστηριότητας και αύξηση της ανταγωνιστικότητας του κατασκευαστικού κλάδου την επόμενη δεκαετία με μοχλό την εφαρμογή μέτρων ενεργειακής απόδοσης, καθώς και αναβάθμιση του ρόλου των μηχανικών και των τεχνικών της οικοδομής, αύξηση της ανταγωνιστικότητας των κατασκευαστικών υλικών και αναβάθμιση της ποιότητα κατασκευής, στη βάση της εγγυημένης ποιότητας και απόδοσης, που θα συμβάλλουν παράλληλα και στην ποιότητα της ζωής στα κτίρια που ζούμε και εργαζόμαστε και εν γένει στις πόλεις μας.

Ειδικότερα, με το ν. 3661/08 (ΦΕΚ 89 Α) «Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτιρίων και άλλες διατάξεις», όπως τροποποιήθηκε με το ν. 3851/10 (ΦΕΚ 85 Α) «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των ΑΠΕ για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής» εναρμονίστηκε η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2002/91/ΕΚ.

Για την εφαρμογή του παραπάνω νόμου εκδόθηκε ο Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης των Κτιρίων (ΚΕΝΑΚ – ΦΕΚ 407/Β/9.4.10), ενώ απαιτείται επίσης η έκδοση ενός Προεδρικού Διατάγματος που θα καθορίζει τα προσόντα των ενεργειακών επιθεωρητών, η έκδοση ενός ΠΔ για τη στελέχωση της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Ενέργειας (ΕΥΕΠΕΝ) και μια σειρά από υποστηρικτικές δράσεις.

Ο ΚΕΝΑΚ εισάγει τον ολοκληρωμένο ενεργειακό σχεδιασμό στη μελέτη και κατασκευή των κτιρίων, θέτει ελάχιστες απαιτήσεις και προδιαγραφές που πρέπει να τηρούνται και ορίζει τη διαδικασία ενεργειακών επιθεωρήσεων.

Σύμφωνα με τον ΚΕΝΑΚ απαιτείται πλέον εκπόνηση Μελέτης Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων σε περίπτωση κατασκευής νέου ή ριζικά ανακαινιζόμενου υφισταμένου κτιρίου. Η μελέτη αυτή αποτελεί διακριτή μελέτη και υποβάλλεται στην αρμόδια Πολεοδομική Υπηρεσία για την έκδοση οικοδομικής άδειας, ενώ σύμφωνα με αυτή κάθε κτίριο πρέπει να ικανοποιεί τις ελάχιστες απαιτήσεις που τίθενται για το σχεδιασμό, το κτιριακό κέλυφος και τις ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις και ταυτόχρονα η συνολική κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειάς του να είναι μικρότερη ή ίση από αυτή του κτιρίου αναφοράς .

Η κατανάλωση του κτιρίου αναφοράς αντιστοιχεί στην προαπαιτούμενη από το νόμο μέγιστη δυνατή κατανάλωση (ενεργειακή κατηγορία Β).

Επίσης με τον ΚΕΝΑΚ θεσμοθετείται διαδικασία της Ενεργειακής Επιθεώρησης και Ενεργειακής Κατάταξης των Κτιρίων με έκδοση Πιστοποιητικού Ενεργειακής Απόδοσης (ΠΕΑ). Η έκδοση του ΠΕΑ επιβάλλεται στις εξής περιπτώσεις: (α) μόλις ολοκληρωθεί η κατασκευή νέου ή ριζικά ανακαινιζόμενου υφισταμένου κτιρίου και (β) κατά την πώληση (ισχύει από 9.10.2010) και μίσθωση (ισχύει από 9.1.2011) κτιρίων ή τμημάτων αυτών προκειμένου να ολοκληρωθεί η πώληση και η διαδικασία ενοικίασης.

Με τον ΚΕΝΑΚ καθιερώνονται, τέλος, περιοδικές Ενεργειακές Επιθεωρήσεις λεβήτων/εγκαταστάσεων θέρμανσης και εγκαταστάσεων κλιματισμού (η αρχική επιθεώρηση των εγκαταστάσεων πρέπει να έχει διεξαχθεί εντός διαστήματος 4 ετών, ήτοι έως 9.7.2014).

Τα ΠΕΑ και τα αντίστοιχα έντυπα ενεργειακής επιθεώρησης κτιρίων, οι εκθέσεις επιθεώρησης λεβήτων/εγκαταστάσεων θέρμανσης κτιρίων και οι εκθέσεις επιθεώρησης εγκαταστάσεων κλιματισμού κτιρίων θα καταχωρούνται ηλεκτρονικά στο Αρχείο Επιθεωρήσεως Κτιρίων, το οποίο θα τηρείται στην Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας του ΥΠΕΚΑ, υπό τη μορφή ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων.

Με τον ΚΕΝΑΚ θεσμοθετείται ο ολοκληρωμένος ενεργειακός σχεδιασμός στον κτιριακό τομέα με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων, την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος, με συγκεκριμένες δράσεις:

1. Εκπόνηση Μελέτης Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων
2. Θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων ενεργειακής απόδοσης κτιρίων
3. Ενεργειακή Κατάταξη Κτιρίων (Πιστοποιητικό Ενεργειακής Απόδοσης)
4. Ενεργειακές Επιθεωρήσεις κτιρίων, λεβήτων και εγκαταστάσεων θέρμανσης και κλιματισμού

Η Μελέτη Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων αντικαθιστά τη μελέτη θερμομόνωσης και θα εκπονείται για κάθε κτίριο (άνω των 50 τ.μ.), νέο ή υφιστάμενο που ανακαινίζεται ριζικά και βασίζεται σε μια συγκεκριμένη μεθοδολογία η οποία αναφέρεται:

- στην απαίτηση κάλυψης ελάχιστων προδιαγραφών του κτιρίου όσον αφορά στο σχεδιασμό του, το κτιριακό κέλυφος και τις ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις και
- στη σύγκρισή του με κτίριο αναφοράς. Ως κτίριο αναφοράς νοείται κτίριο με τα ίδια γεωμετρικά χαρακτηριστικά, θέση, προσανατολισμό, χρήση και χαρακτηριστικά λειτουργίας με το εξεταζόμενο κτίριο που πληροί όμως ελάχιστες προδιαγραφές και έχει καθορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά.

Το Πιστοποιητικό Ενεργειακής Απόδοσης ισχύει για δέκα χρόνια και αφορά σε όλα τα κτίρια, συνολικής επιφάνειας άνω των 50 τ.μ., νέα ή υφιστάμενα που υπόκεινται σε ριζική ανακαίνιση, τα υφιστάμενα κτίρια επιφάνειας άνω των 50 τ.μ. ή τμήματα αυτών όταν πωλούνται ή εκμισθώνονται, καθώς και σε όλα τα κτίρια του δημόσιου & ευρύτερου δημόσιου τομέα. Η απαίτηση Πιστοποιητικού Ενεργειακής Απόδοσης στην περίπτωση αγοροπωλησίας και ενοικίασης τίθεται σε εφαρμογή από 9 Ιανουαρίου 2011.

Το Πιστοποιητικό Ενεργειακής Απόδοσης περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του ενεργειακού επιθεωρητή και συστάσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης του κτιρίου, ώστε οι καταναλωτές να είναι σε θέση να συγκρίνουν και να αξιολογήσουν την πραγματική τους κατανάλωση και τις τυχόν δυνατότητες βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης. **Η έκδοση του πιστοποιητικού είναι υποχρεωτική.**

Η ενεργειακή επιθεώρηση αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο διάγνωσης της ενεργειακής κατάστασης των υφιστάμενων κτιρίων και των δυνατοτήτων βελτίωσής της, αλλά και της εφαρμογής της νομοθεσίας για την ενεργειακή απόδοση των νέων κτιρίων. Ο ιδιώτης

Ενεργειακός Επιθεωρητής, που θα ενταχθεί σε Μητρώο Ενεργειακών Επιθεωρητών του ΥΠΕΚΑ, επιθεωρεί το κτίριο και το κατατάσσει σε ενεργειακή κατηγορία, βάσει του λόγου της κατανάλωσης του κτιρίου προς την κατανάλωση του κτιρίου αναφοράς.

Ο έλεγχος για την ορθή εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου θα γίνεται από την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Ενέργειας, που συγκροτείται στην Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης & Ενέργειας του ΥΠΕΚΑ και στελεχώνεται με υπαλλήλους του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Τα οφέλη από τον ΚΕΝΑΚ είναι οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Τα οικονομικά οφέλη αφορούν κυρίως στον περιορισμό των λειτουργικών εξόδων και εξόδων συντήρησης των κτιρίων, αλλά και στην αναθέρμανση της οικοδομικής δραστηριότητας. Τα κοινωνικά οφέλη αφορούν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ενώ τα περιβαλλοντικά οφέλη αφορούν στον περιορισμό των εκπομπών ρύπων, κυρίως διοξειδίου του άνθρακα, με σημαντική συμβολή στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και στην εξοικονόμηση ενέργειας.

Υποστηρικτικά μέτρα

Πρέπει να επισημανθεί ότι η εφαρμογή του ΚΕΝΑΚ θα υποστηριχθεί από ένα πλέγμα Τεχνικών Οδηγιών του ΤΕΕ (ΤΟΤΕΕ), οι οποίες καθορίζουν όλες τις τεχνικές λεπτομέρειες που απαιτούνται και επικαιροποιούν παλαιότερα δεδομένα. Οι ΤΟΤΕΕ αφορούν στα εξής:

1. Αναλυτικές προδιαγραφές για τις ενεργειακές επιθεωρήσεις
2. Θερμοφυσικά και τεχνικά χαρακτηριστικά δομικών υλικών και στοιχείων
3. Εγκαταστάσεις συστημάτων ΑΠΕ στα κτίρια
4. Βιοκλιματική αρχιτεκτονική κτιρίων
5. Κλιματολογικά δεδομένα ελληνικών περιοχών
6. Έντυπα ενεργειακών επιθεωρήσεων και οδηγίες συμπλήρωσης
8. Εγκαταστάσεις συμπαραγωγής ηλεκτρισμού, θερμότητας και ψύξης στα κτίρια.

Το ΤΕΕ προετοιμάζει επίσης ένα λογισμικό με το οποίο θα γίνονται όλοι οι έλεγχοι και υπολογισμοί που απαιτούνται για τις ενεργειακές επιθεωρήσεις. Το ίδιο λογισμικό θα χρησιμοποιείται και για τις ενεργειακές μελέτες.

Η συνολική προσπάθεια που καταβάλλεται από το ΥΠΕΚΑ συμπληρώνεται από τις απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις που επιβάλλονται στην κείμενη νομοθεσία, τις απαραίτητες εγκυκλίους προς τις πολεοδομικές υπηρεσίες, την κατάρτιση εκπαιδευτικού προγράμματος, τις δράσεις εκπαίδευσης (εκπαιδευτών, υπαλλήλων του Δημοσίου, προσωρινών επιθεωρητών κλπ), τη διεξαγωγή ημερίδων και συνεδρίων, τις ενημερωτικές εκστρατείες κλπ.

Στην προσπάθεια αυτή το Υπουργείο δεν ήταν μόνο του. Το ΤΕΕ, το ΚΑΠΕ, το Εθνικό Αστεροσκοπείο Ελλάδος, το ΕΜΠ, το ΑΠΘ και ένα πλήθος εμπειρογνομώνων, ειδικών

επιστημόνων και φορέων της αγοράς συνδράμουν καθημερινά με την επιστημονική και τεχνική τους εξειδίκευση διασφαλίζοντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για το περιβάλλον, το κτίριο, το μηχανικό και τον πολίτη.

Πρέπει να επισημανθεί ότι οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις δεν έχουν εισπρακτικό χαρακτήρα και δεν αποβλέπουν στην επιπρόσθετη οικονομική επιβάρυνση των νοικοκυριών μέσω επιβολής νέων φόρων. Αντιθέτως, αποσκοπούν στη μείωση των δαπανών των νοικοκυριών για θέρμανση και ψύξη και στην καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας με τον περιορισμό της άσκοπης σπατάλης.

Επίσης, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι οι ρυθμίσεις αυτές δεν αποτελούν απλά ποιοτική ή αισθητική παρέμβαση στα κτίρια. Αντιθέτως, αποτελούν ζήτημα ορθού σχεδιασμού και συμπληρώνουν τις ήδη υπάρχουσες μελέτες που απαιτούνται για την κατασκευή ενός κτιρίου, προσθέτοντας αξία, παρέχοντας καλύτερη ποιότητα ζωής και εξυπηρετώντας τους περιβαλλοντικούς μας στόχους.

Με τη συλλογή, επεξεργασία και μελέτη των αποτελεσμάτων από τον έλεγχο των ΠΕΑ, αλλά και των επιθεωρήσεων των λεβήτων και εγκαταστάσεων θέρμανσης και κλιματισμού θα είναι δυνατή όχι μόνο η αναβάθμιση του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος, αλλά και η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων που θα οδηγήσουν στη λήψη περαιτέρω μέτρων στοχεύοντας σε ουσιαστικές βελτιώσεις του κτιριακού τομέα.

Με τη διαδικασία της ενεργειακής επιθεώρησης και την έκδοση των ΠΕΑ των κτιρίων, η αγορά ακινήτων εφοδιάζεται με ένα πολύτιμο εργαλείο άμεσα σχετιζόμενο με την αξία του ακινήτου. Ένα εργαλείο πολύτιμο τόσο για την κτηματαγορά, όσο και για τον εκάστοτε αγοραστή ή μισθωτή, καθώς θα αποτελεί ένα πραγματικό στοιχείο προστιθέμενης ή μη αξίας επί του ακινήτου.

Οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις έπρεπε προ πολλού να εφαρμόζονται στη χώρα μας, όπως στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η αρχή είναι πάντα δύσκολη και ενδεχομένως προκληθεί μια σχετική αναστάτωση έως ότου αντιληφθούμε όλοι την προφανή αναγκαιότητα (περιβαλλοντική, οικονομική, ποιοτική, κοινωνική) της άμεσης και ορθής εφαρμογής τους. Ο στόχος ωστόσο, όπως εκφράζεται από το αρχικό αναθεωρητικό κείμενο της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Ενεργειακή Απόδοση των Κτιρίων, θέτοντας ταυτόχρονα και το επίπεδο της νοοτροπίας που πρέπει να υιοθετήσουμε, είναι ότι το αργότερο έως τις 31.12.2020, όλα τα νέα κτίρια να αποτελούν κτίρια με σχεδόν μηδενική κατανάλωση ενέργειας.

[Κοινή Υπουργική Απόφαση « Έγκριση Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων»](#)

[Εγκύκλιος οικ. 1603/4.10.2010 «Εφαρμογή του Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων \(KENAK\)»](#)

[Τροποποίηση του άρθρου 25 της υπ' αριθμ. 3046/304/89 απόφασης Αναπληρωτή Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ \(ΦΕΚ Δ'59\) «Περί Κτιριοδομικού Κανονισμού».](#)

Συνδέσεις

[Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος & Ενέργειας](#)

[Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Ενέργειας \(ΕΥΕΠΕΝ\)](#)

- Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, ενεργειακές υπηρεσίες και άλλες διατάξεις (Νόμος 3855/2010)
- Πρόγραμμα Εξοικονόμηση κατ'οίκον
- Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων

5. ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) είναι οι μη ορυκτές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δηλαδή η αιολική, η ηλιακή και η γεωθερμική ενέργεια, η ενέργεια κυμάτων, η παλιρροϊκή ενέργεια, η υδραυλική ενέργεια, τα αέρια τα εκλυόμενα από χώρους υγειονομικής ταφής, από εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού και τα βιοαέρια, όπως ορίζει η ΟΔΗΓΙΑ 2001/77/ΕΚ.

5.1. Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ)

Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ (σύμφωνα με τον Ν 2773/1999) είναι η Ηλεκτρική Ενέργεια η προερχόμενη από:

- Την εκμετάλλευση Αιολικής ή Ηλιακής Ενέργειας ή βιομάζας ή Βιοαερίου.
- Την εκμετάλλευση Γεωθερμικής Ενέργειας, εφόσον το δικαίωμα εκμετάλλευσης του σχετικού Γεωθερμικού Δυναμικού έχει παραχωρηθεί στον ενδιαφερόμενο, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις.
- Την εκμετάλλευση της Ενέργειας από την Θάλασσα.
- Την εκμετάλλευση Υδάτινου Δυναμικού με Μικρούς Υδροηλεκτρικούς Σταθμούς μέχρι 10 MW.

Συνδυασμό των ανωτέρω.

- Τη Συμπαράγωγή, με χρήση των Πηγών Ενέργειας, των (1) και (2) και συνδυασμό τους.

[Εθνική Έκθεση για το επίπεδο διεύθυνσης της ανανεώσιμης ενέργειας 2010](#)

6. Εθνικό Σχέδιο Δράσης 20-20-20

Η Έκθεση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την επίτευξη της συμβολής των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 20% έως το 2020, απορρέει από την Οδηγία 2009/28/ΕΚ, και περιλαμβάνει εκτιμήσεις για την εξέλιξη του ενεργειακού τομέα και τη διείσδυση των τεχνολογιών των ΑΠΕ έως το 2020. Οι εκτιμήσεις αυτές εξειδικεύονται στη συμμετοχή των ΑΠΕ στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, θερμότητας και ψύξης κυρίως για τον οικιακό τομέα, αλλά και στη χρήση βιοκαυσίμων στις μεταφορές. Αναφέρονται επίσης μέτρα για την μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την αύξηση της αξιοποίησης των ΑΠΕ, καθώς και στοιχεία για τις βασικές διοικητικές δομές που θα επιταχύνουν τη διείσδυση αυτή.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης μετά τις πιθανές βελτιώσεις που θα προέλθουν από τη διαβούλευση με την ΕΕ, θα αποτελέσει τη βάση για τη σύνταξη σχετικής Υπουργικής Απόφασης για τη διείσδυση των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης και η πρόοδος στην εφαρμογή του θα εξετάζεται ανά δύο χρόνια και θα επικαιροποιείται, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι εξελίξεις της αγοράς και της βελτίωσης των τεχνολογιών, αλλά και η ζήτηση της ενέργειας.

[Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την επίτευξη της συμβολής των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 20% έως το 2020](#) (αγγλικά)

[Σύνοψη του Εθνικού Σχεδίου Δράσης](#) (ελληνικά)

[Επιδιωκόμενη αναλογία εγκατεστημένης ισχύος και η κατανομή της στον χρόνο μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας με χρονικό ορίζοντα τα έτη 2014 και 2020](#)

[Ανάλυση ενεργειακών σεναρίων διείσδυσης των τεχνολογιών ΑΠΕ](#)

Συνδέσεις

[ΡΑΕ - Νομοθετικό Πλαίσιο Ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και Συμπαράγωγή](#)

[ΚΑΠΕ – Κοινοτικό Νομικό Πλαίσιο για ΑΠΕ και Εξοικονόμηση](#)

ΕΘΝΙΚΟΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ & ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ ΑΠΕ

[Νόμος 3851/2010 «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.»](#)

[Law 3851/2010 “Accelerating the development of Renewable Energy Sources to deal with climate change and other regulations addressing issues under the authority of the Ministry of Environment, Energy and Climate Change”](#)

6.1. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΠΕ

Στοχεύοντας στην ενίσχυση και επιτάχυνση των επενδύσεων σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, καθώς αυτές αποτελούν κυρίαρχη συνιστώσα της «Πράσινης Ανάπτυξης» και της «Πράσινης Επιχειρηματικότητας», συστάθηκε πρόσφατα στη Γενική Γραμματεία Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, η Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε.

Η Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε., έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

α. την ενημέρωση και πληροφόρηση των επενδυτών για το θεσμικό, νομοθετικό, φορολογικό και χρηματοοικονομικό πλαίσιο των επενδύσεων σε έργα Α.Π.Ε., καθώς και για τις ενέργειες που απαιτούνται για την αδειοδότηση των έργων αυτών και την ένταξή τους σε υφιστάμενα επενδυτικά προγράμματα ή σχεδιασμούς.

β. την προσφορά υπηρεσιών «μιας στάσης» για την αδειοδότηση έργων ΑΠΕ σε όσους επενδυτές το επιθυμούν (η υπηρεσία αυτή θα ενεργοποιηθεί μετά την έκδοση σχετικού Προεδρικού Διατάγματος αναφορικά με την οργάνωση, την διάρθρωση και την στελέχωση της Υπηρεσίας Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε.)

γ. την διατύπωση προτάσεων και λύσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των διοικητικών δυσχερειών και προβλημάτων τα οποία προκύπτουν κατά την αδειοδοτική ή άλλη συναφή διαδικασία που αφορά σε έργα Α.Π.Ε..

δ. την επεξεργασία σχεδίων γενικών οδηγιών, εγκυκλίων και αποφάσεων για τη διευκόλυνση της αδειοδότησης των έργων Α.Π.Ε..

ε. την υποβολή ερωτήσεων προς τις λοιπές Υπηρεσίες που εμπλέκονται στην αδειοδοτική διαδικασία έργων Α.Π.Ε. σε σχέση με την πορεία και την εξέλιξη της αδειοδότησης των έργων.

Επίσης, όλες οι αρμοδιότητες του Τμήματος Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, μεταφέρονται στην Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε. από την Διεύθυνση Αποδοτικής Χρήσης (πρώην Διεύθυνση Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας) του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

6.2. ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ Α.Π.Ε., ΕΤΟΣ 2010 [Η έκθεση](#)

Η Έκθεση αναφέρεται στην εξέλιξη των επενδύσεων ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Σ.Η.Θ.Υ.Α. από Α.Π.Ε. για το έτος 2010 και συντάχθηκε από την Υπηρεσία Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε.

6.3. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 29 (Θέματα Υπηρεσίας Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας) του νόμου 3889/2010 για την «Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις», η οργάνωση της Υπηρεσίας Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε., η διάρθρωση της σε διευθύνσεις και τμήματα καθώς και η σύσταση των αναγκαίων για τη λειτουργία της οργανικές θέσεις μόνιμου και με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου προσωπικού κατά κλάδους, κατηγορίες και ειδικότητες, καθορίζονται με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Μέχρι να πληρωθούν οι θέσεις που συνιστώνται με το Προεδρικό Διάταγμα που αναφέρεται ανωτέρω, επιτρέπεται η απόσπαση προσωπικού κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων από υπηρεσίες του Δημοσίου, νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και από φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Η διάρκεια της απόσπασης ορίζεται σε τρία έτη με δυνατότητα ανανέωσης για ίσο χρονικό διάστημα. Για την αναγνώριση στελεχών του ευρύτερου δημόσιου τομέα που θα επιθυμούσαν να αποσπαστούν στην Υπηρεσία Α.Π.Ε., αναρτήθηκε στις 09.08.2010 στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΚΑ η «Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την στελέχωση της Υπηρεσίας Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα Α.Π.Ε.». Έως σήμερα έχουν αποσταλεί 250 περίπου αιτήσεις ενδιαφέροντος από τις οποίες οι 150 είναι επιλέξιμες ως προς το κριτήριο δυνατότητας απόσπασης. Από τις αρχές Σεπτεμβρίου 2010 έχει ξεκινήσει η διαδικασία των συνεντεύξεων προκειμένου να επιλεγούν σε πρώτη φάση 10-15 στελέχη. Η πρόσκληση θα παραμείνει ανοιχτή για νέες αιτήσεις μέχρι το τέλος Νοεμβρίου 2010. Η Υπηρεσία ευχαριστεί ιδιαίτερα όσους εκδήλωσαν το ενδιαφέρον τους προκειμένου να την στελεχώσουν.

6.4. ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Σκοπός του Εθνικού Πληροφοριακού Συστήματος για την Ενέργεια (Ε.Π.Σ.Ε.) του ΥΠΕΚΑ, είναι η ανάπτυξη υποδομής για τη δημιουργία υπηρεσιών Παροχής Ενεργειακών Πληροφοριών στο κοινό καθώς και η δημιουργία ενός υπολογιστικού εργαλείου για την υποστήριξη λήψης αποφάσεων σε θέματα Ενεργειακής Πολιτικής και Σχεδιασμού.

Οι κύριες ενότητες του Ε.Π.Σ.Ε. περιλαμβάνουν:

Βάση δεδομένων με περιγραφικές πληροφορίες

Βάση δεδομένων με στατιστικές πληροφορίες που αφορούν στην παραγωγή, μετατροπή και κατανάλωση ενέργειας.

Το υποσύστημα διαχείρισης των ενεργειακών στατιστικών δεδομένων συνιστά ένα απλοποιημένο εργαλείο ενεργειακής ανάλυσης, το οποίο μπορεί να προσομοιώνει το ενεργειακό σύστημα ως ροή ενεργειακών προϊόντων μέσα από ενεργειακές διεργασίες. Με αυτόν το τρόπο δίνει τη δυνατότητα εξαγωγής ποσοτικών στοιχείων τα οποία είναι χρήσιμα κατά την εκπόνηση μελετών ανάλυσης του ενεργειακού συστήματος

Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (ΓΣΠ) που διαχειρίζεται όλες τις χωρικές πληροφορίες που σχετίζονται με το ενεργειακό σύστημα (χάρτες ενεργειακών δικτύων, θέσεις εγκαταστάσεων, κοιτάσματα φυσικών πόρων που σχετίζονται με την ενέργεια) καθώς και χάρτες δυναμικού των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

[Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα Ενέργεια](#)